

Nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten

---

Delrapport 1

2024-09-18

Diarienummer: 2023-2658

Uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2023/03505 och KN2023/04630)

Beslutet att godkänna denna delrapport har fattats av avdelningschef Kristina Zetterström.

Handläggningen har gjorts av Mia Eliasson, Caroline Wigerstad, Åsa Talamo, Isaac Karlsson, Ewa Thylén, Gunilla Thorstensson, Maria Ljung Westin, Cecilia Holmgren, Eva-Britt Grönberg, Johanna Stenberg, Henrik Storm Dyrssen, enhetschef Marina Gregorsson, samt samordnare AnneLie Granljung. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Luleå 20240927

Kristina Zetterström

AnneLie Granljung

Sammanfattning

Uppdraget

I Norrbotten och Västerbotten pågår en omfattande nyindustrialisering kopplat till fossilfri produktion och elektrifiering. När de nya hållbara industrierna etableras i de båda länen kan denna del av landet bli globalt ledande i klimatomställningen. Genom att ligga i framkant med ny innovativ hållbar teknik finns konkurrensfördelar för svenskt näringsliv och företagande. Tillväxtverket har regeringens uppdrag att från nationellt håll samordna nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten under 2023 – 2026. Genom uppdraget vill regeringen säkerställa att staten fortsätter att arbeta för ökad samordning.

Fokus för uppdraget är främst att samordna, bygga kapacitet och skapa eller utveckla forum för samverkan för de myndigheter, regioner, kommuner, näringsliv och andra aktörer som berörs.

Genomförande

Den pågående nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen är mycket omfattande och utvecklingen sker i hög hastighet. Tillväxtverket vill därför understryka att genomförandet av uppdraget präglas av en följsamhet gentemot aktuella händelser, i den mån sådana kan påverka relevansen av våra insatser.

Tillväxtverket kommer exempelvis att medverka i relevanta insatser där vi kan bidra, samt fortsatt följa utvecklingen, avseende Northvolt¹ i Skellefteå. Vi kommer också undersöka hur detta kan komma att påverka uppdragets fortsatta utförande.

Tillväxtverket har valt att dela upp vårt arbete i olika tematiska områden, så kallade byggstenar. Dessa är:

- Attraktiva samhällen
- Befolkningsförsörjning
- Bostäder
- Kompetensförsörjning
- Energi
- Infrastruktur
- Offentlig sektor
- Små och medelstora företag

Utöver dessa åtta byggstenar har Tillväxtverket identifierat tre områden vilka genomsyrar samtliga byggstenar:

- Finansiering
- Hållbarhet

---

¹ <https://northvolt.com/articles/northvolt-rescopes-operations/>

- Tillstånd och förenkling

Under perioden har Tillväxtverket deltagit vid flertalet olika evenemang, möten och i olika nätverk för att sprida information om uppdraget. Tillväxtverket har inom uppdraget även påbörjat kontakt med specifika aktörer såsom bland annat Arbetsförmedlingen, Länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten, Sametinget, Svenska Kraftnät, Region Norrbotten, Region Västerbotten, Sveriges kommuner och Regioner (SKR). Detta i syfte att förstå andra aktörers behov och arbete kopplat till nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen.

Ett högnivåforum för samverkan har bildats, Omställningsallians Norr (ON), bestående av Tillväxtverket, Länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten, samt Region Norrbotten och Region Västerbotten. Forumet har haft ett första möte och avser att finna gemensamma samverkansytor inom de områden där aktörerna har mest vinning av att samarbeta. Inom ON har deltagarna enats om att framför allt fördjupa samverkan inom infrastruktur och befolkningsförsörjning.

Vidare har bland annat en rad viktiga kunskapsunderlag initierats eller tagits fram, som bidrar till den fortsatta dialogen med relevanta aktörer om aktiviteter framöver, till exempel rapporter vilka beskriver komplexiteten och den stora spridningen av behov och önskemål som finns i kommunerna i Norrbotten och Västerbotten.

Rekommendationer till regeringen:

Rekommendationerna presenteras utan inbördes rangordning.

- Skapa incitament för stärkt arbetskraftsmobilitet och förbättrade möjligheter till kompetensutveckling.
- Ge ett uppdrag till Luleå Tekniska Universitet och Umeå Universitet i syfte att förstärka arbetet med att skapa kopplingar mellan studenter och potentiella arbetsgivare.
- Fortsatt statsbidrag och kunskapsuppbyggnad till kommunernas arbete med näringslivsutveckling från 2025.
- Ge Tillväxtverket i uppdrag att vidareutveckla och implementera en modell för nationella insatser riktade mot små och medelstora företag med bäring på samhällsomvandlingen.
- Förstärk pågående arbete kring miljötillstånd, snarare än att starta nya initiativ.
- Inför långsiktig och heltäckande resursförstärkning av länsstyrelsernas verksamheter för att åstadkomma snabbare tillståndsprocesser.
- Ha en samlad dialog kring tillståndsprocesser i Norrbotten.
- Ge Energimyndigheten i uppdrag att bidra till nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten.

Rekommendation till Region Norrbotten och Region Västerbotten:

- Verka för att koordinera, paketera och kommunicera insatser gemensamt för att stötta företagen inom strategiskt kompetensförsörjningsarbete

Innehåll

1	Uppdraget	6
1.1	Bakgrund.....	6
1.2	Mål.....	6
1.3	Målgrupp för aktiviteterna	7
1.4	Metod.....	7
2	Tillväxtverkets rekommendationer	9
3	Genomförande – aktiviteter och resultat	13
3.1	Koordinering och samordning genom nätverk, kunskap och investering	13
3.2	Byggstenar.....	15
3.2.1	Befolkningsförsörjning och Kompetensförsörjning	15
3.2.2	Bostäder	17
3.2.3	Energi.....	18
3.2.4	Infrastruktur	19
3.2.5	Små och medelstora företag	20
3.3	De tvärgående områdena	21
3.3.1	Finansiering.....	21
3.3.2	Hållbarhet.....	23
3.3.3	Tillstånd och förenkling	24

1 Uppdraget

Detta är den första delrapporten för uppdraget och omfattar perioden juni 2023 till september 2024.

1.1 Bakgrund

Det sker en nyindustrialisering och samhällsomvandling av historiska mått i Norrbottens och Västerbottens län kopplat till elektrifiering och fossilfri produktion. I Sverige har vi sedan en lång tid tillbaka ett väl känt och beprövat system som aktiveras i samband med en större företagsnedläggning och större varsel. Ett liknande system för större etableringar eller företagsexpansioner finns inte. Kommuner, regioner och andra aktörer har under lång tid levt med stagnerade och krympande ekonomier med i många fall minskad befolkning. Detta har skapat ett läge där flertalet kommuner och regioner är ovana vid att växa.

Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att samordna det nationella arbetet för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (hädanefter "samordningsuppdraget" eller "uppdraget"). Fokus för uppdraget är att samordna, bygga kapacitet och skapa eller utveckla forum för samverkan för de myndigheter, regioner, kommuner, näringsliv och andra aktörer som berörs. En utgångspunkt för uppdraget är den slutrapport som samordnaren för näringslivets hållbara omställning och samhällsomvandlingen i norra Sverige (KN2023/00603) lämnade.

Tillväxtverket tilldelades uppdraget i juni 2023 och uppdraget sträcker sig fram till och med den 31 december 2026. Uppdragets budget var 4 miljoner kronor för 2023, och 10 miljoner kronor för 2024. För 2025 och 2026 väntas 10 miljoner kronor per år tilldelas, förutsatt att riksdagen anvisar medlen. Uppdraget innehåller inga transfereringar.

1.2 Mål

Uppdragets övergripande mål är att Norrbotten och Västerbotten är bättre rustade för en grön samhällsomvandling år 2026. Utöver detta är andra målsättningar att:

- De nationella aktörerna arbetar tillsammans, och i samma riktning, i flernivåsystemet för att öka takten i att möta de utmaningar och ta vara på möjligheter som finns i Västerbotten och Norrbotten i och med nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen.
- Mottagarkapaciteten hos berörda regioner och kommuner i Norrbottens län och Västerbottens län avseende insatser från nationell nivå stärks.
- Befintliga samverkansformer i Norrbottens och Västerbottens län med berörda aktörer utvecklas, samverkansformerna med länsstyrelserna ska särskilt stärkas.

Önskade effekter som uppdraget förväntas leda till är bland annat:

- Stärkt kapacitet och omställningsförmåga hos Region Norrbotten och Region Västerbotten samt berörda kommuner.
- Samverkan i flernivåsystemet, mellan nationell-, regional - och lokalnivå, har utvecklats och stärkts.
- Stärkta samverkansstrukturer i Norrbottens och Västerbottens län mellan relevanta aktörer för uppdraget.

1.3 Målgrupp för aktiviteterna

Uppdragets målgrupper är framför allt Region Norrbotten och Region Västerbotten, Länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbottens län, statliga myndigheter, berörda kommuner och berört näringsliv. Ytterligare målgrupper är civilsamhället, näringslivsfrämjande organisationer och andra berörda aktörer.

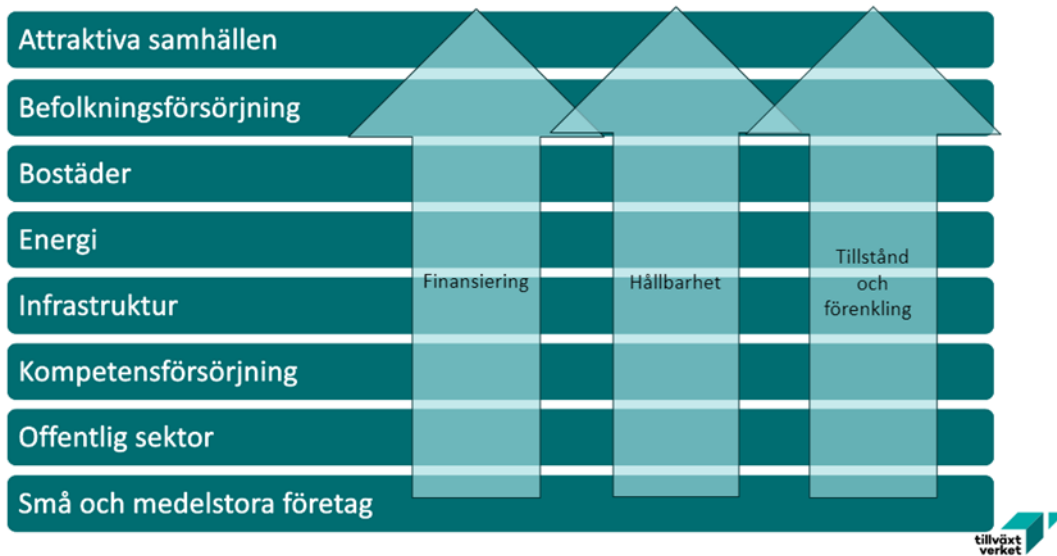
1.4 Metod

Tillväxtverkets uppdrag att samordna nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län förlängdes under hösten 2023 till att pågå fram till och med den 31 december 2026. Detta medförde en kraftsamling inom myndigheten för att bereda och planera ett mer omfattande uppdrag. Tillväxtverket har bland annat fokuserat på att identifiera andra uppdrag, insatser och verksamheter som har bäring på nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen. Detta för att kunna hitta synergier, samverkan och klargöra vår roll inom de sakområden som omställningen spänner över.

I genomförandet av uppdraget använder Tillväxtverket följande verktyg:

- **Kunskap** – Bland annat genom att ta fram kunskapsunderlag och rapporter. Exempelvis i form av underlag som beskriver de komplexa och spridda behov och önskemål som finns i kommunerna i Norrbotten och Västerbotten.
- **Nätverk** – Genom ett stort antal kontakter med andra myndigheter, kommuner, regioner, länsstyrelser och kunskapsorganisationer.
- **Investering** – Bland annat genom information, dialog och kunskapsinhämtning. Exempelvis om möjliga vägar till finansiering av de investeringsbehov som finns i ett antal kommuner i Norrbotten och Västerbotten.

Tillväxtverket har strukturerat arbetet i byggstenar och tvärgående områden enligt bilden nedan.

Tillväxtverket har valt olika ansats inom de olika byggstenarna². Detta delvis baserat på vilka områden som bedöms ha särskilt stora behov av insatser och samordning, delvis beroende på vilka områden Tillväxtverket anser sig kunna göra störst nytta inom utifrån myndighetens upparbetade kompetens, kunskap och rådighet. Varje byggsten och område har en tillsatt arbetsgrupp och bedrivs självständigt, med stöd av samordnare och styrgrupp.

---

² Byggstenarna Attraktiva samhällen och Offentlig sektor startas upp under kommande rapporteringsperiod

2 Tillväxtverkets rekommendationer

Nedan redogörs för myndighetens rekommendationer till regeringen och regionerna för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten. Gällande rekommendationer som rör andra aktörer så har vi haft en nära dialog för att förankra dessa med berörda aktörer. Rekommendationerna presenteras utan inbördes rangordning.

Rekommendationer till regeringen

- **Skapa incitament för stärkt arbetskraftsmobilitet och förbättrade möjligheter till kompetensutveckling.**

Inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande finns en arbetsgrupp med fokus på Norra Sverige. Denna nyttjas inom ramen för samordningsuppdraget och samverkar med kompetensförsörjningsstrategier i Region Norrbotten och Region Västerbotten. För att säkra en effektiv kompetens- och befolkningsförsörjning finns flera nyckelfaktorer vilka grupperingen kommunicerat till Regeringskansliet i ett PM.³ Hos flera ansvariga myndigheter inom de identifierade nyckelfrågorna har arbetsprocesser redan startat. Några frågor behöver dock fortfarande ses över. Tillväxtverket delar bedömningen att incitament för stärkt arbetskraftsmobilitet, samt förbättrade möjligheter till kompetensutveckling är centrala för en förbättrad kompetensförsörjning. Paketlösningar för arbetslösa i andra delar av Sverige som kan tänka sig att flytta behöver skapas. Insatser för att öka andel studenter som stannar kvar efter examen måste prioriteras.

- **Ge ett uppdrag med medföljande finansiering till Luleå Tekniska Universitet och Umeå Universitet att förstärka arbetet med att skapa kopplingar mellan studenter och potentiella arbetsgivare.**

När det gäller att attrahera och behålla kompetens går det att konstatera att endast en begränsad andel av studenterna väljer att stanna kvar och arbeta i regionen efter examen. Det är ett resurskrävande arbete för lärosätena att stötta övergången mellan akademi och potentiella arbetsgivare. Ett uppdrag med detta fokus, särskilt riktat till Luleå Tekniska Universitet och Umeå Universitet, skulle i första hand bidra till kompetensförsörjningen i Norrbotten och Västerbotten, men också fungera som en pilot för metoder av intresse för övriga lärosäten i hela landet. Det skulle också ligga i linje med, och fungera som en pilotsatsning för, regeringsuppdraget Work in Sweden⁴ där ett syfte är att få fler internationella studenter och forskare att stanna och arbeta i Sverige.

- **Ge Tillväxtverket ett uppdrag med medföljande finansiering att vidareutveckla och implementera en modell för nationella insatser**

---

³ PM ” Den gröna omställningen i Norrbotten och Västerbotten”, diarienummer MYH 2024/27, inskickat till Regeringskansliet 2024-01-26

⁴ [Work in Sweden - Tillväxtverket \(tillvaxtverket.se\)](https://www.tillvaxtverket.se/work-in-sweden)

riktade mot små och medelstora företag med bäring på samhällsomvandlingen.

Små och medelstora företag efterfrågar konkreta aktiviteter som möter behoven de står inför kopplat till omställningen i de två nordligaste länen. Behoven rör exempelvis ökad kunskap och stärkt förmåga att tillämpa teknik avgörande för industriell omvandling som rör cirkularitet, spårbarhet och produktdata, digitalisering, simulering (digitala tvillingar), additiv tillverkning, cybersäkerhet och försörjningsberedskap samt insatser på AI-området. Tillväxtverket hade tidigare uppdraget att genomföra ett program för ett robotlyft riktat till små och medelstora industriföretag⁵. Den externa utvärderingen av uppdraget visade mycket goda resultat på kort tid med realiserade investeringar i automation. Av de företag som använde sig av en automationscheck uppgav 95 procent att stödet lett till den kunskapsökning de förväntade sig. 98 procent uppgav att stödet minskade de tekniska och ekonomiska riskerna. Den modell inom Robotlyftet som utformats med samarbete mellan experter och coacher skulle även kunna användas i andra insatser som syftar till att medverka till utveckling i små och medelstora företag.

Nationella insatser ger lokal effekt och små och medelstora företag i hela landet kan vara en del av en leveranskedja till nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten. Tillväxtverket rekommenderar därför att tidigare väl fungerande modeller med nationella insatser riktade till små och medelstora företag, fortsätter att nyttjas. Tillväxtverket bedömer att ett sådant program skulle kunna bidra till en positiv utveckling i Norrbotten och Västerbotten.

- **Förstärk pågående arbete kring miljötillstånd, snarare än att starta nya initiativ.**

Miljöprövningsprocesserna får just nu ett mycket stort fokus och är föremål för utredningar, flertalet regleringsbrevsuppdrag och andra initiativ. Två nya EU-förordningsakter som har trätt i kraft under 2024, samt de aviserade ändringarna i miljöbalken inom miljöprövning från 1 januari 2025 bedöms också få stor påverkan på länsstyrelsernas arbete. Samordning mellan olika initiativ samt anpassning till nya regelverk kommer att ta tid i anspråk från länsstyrelsernas handläggande arbete. Tillväxtverket vill i ljuset av det understryka vikten av att dra lärdom av och utveckla pågående arbete, snarare än att starta ytterligare, nya initiativ.

- **Inför långsiktig och bred resursförstärkning av länsstyrelsernas verksamheter för att åstadkomma snabbare tillståndsprocesser.**

I samhällsdebatten kring nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten har stort fokus lagts på nya arbetssätt kopplat till tillståndsprocesser. Tillväxtverkets bedömning är att potentialen i förändrade arbetssätt är begränsad, åtminstone så länge som kraven i lagstiftningen består och intressekonflikterna ska hanteras i tillståndsprocessen. För att åstadkomma tillräckligt snabba tillståndsprocesser behövs även en långsiktig resursförstärkning av alla

---

⁵ Robotlyftet slutrapport Dnr Å 2018-216

berörda verksamheter på länsstyrelserna. Tillväxtverket välkomnar regeringens nyligen presenterade förslag för effektivare tillståndsprocesser, som är ett steg i rätt riktning.

- **Ha en samlad dialog kring tillståndsprocesser i Norrbotten**

Tillväxtverket har särskilt uppfattat en oro från näringslivet i Norrbotten över att Länsstyrelsen i Norrbotten inte ska förses med tillräckliga resurser för att kunna hantera det stora antalet satsningar och nya tillståndsansökningar som näringslivet planerar för. Länsstyrelsen i Norrbotten uppger att både ärendemängden och komplexiteten flerdubblats på kort tid, samtidigt som personalstyrkan inte ökat nämnvärt. För att svenska företag inte ska halka efter i den gröna omställningen är Tillväxtverkets rekommendation att regeringen bör ha en samlad dialog med länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten och näringslivet i Norrbotten. Tillväxtverket kan stödja i det arbetet.

- **Ge Energimyndigheten i uppdrag att bidra till nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten.**

Idag finns en otydlighet gällande vilken lagstiftning som hantering av vätgas ska falla inom. Tillväxtverket driver tillsammans med andra myndigheter One stop myndighetsshop, en modell vilken syftar till att hjälpa företag med innovationer inom livsmedelsområdet där befintliga regler saknas, eller osäkerhet råder kring hur reglerna ska tillämpas på deras verksamhet. Modellen bedöms därför kunna vara användbar i detta fall och Energimyndigheten är intresserad av att använda Tillväxtverkets modell inom energiområdet. För att Energimyndigheten ska ha möjlighet att prioritera pilotcase av särskild betydelse för Norrbottens och Västerbottens län behövs det dock ytterligare styrning som möjliggör detta, exempelvis i kommande regleringsbrev.

- **Fortsatt statligt stöd till kommunernas arbete med näringslivsutveckling efter 2024.**

Tillväxtverket har i tidigare rapportering⁶ beskrivit statsbidraget till kommunerna som en väl fungerande satsning. Statsbidraget har hjälpt kommunerna att bygga en mer robust och samlad organisation för att stötta näringslivet i tider av både kris och samhällsomvandling. Kommunerna har visat att de kan främja näringslivets platsspecifika behov. Det har varit särskilt värdefullt att statsbidraget riktats mot just näringslivsutveckling av den anledningen att kommunerna inte behövt ställa behoven mot annan lagstadgad verksamhet. Det finns dock en betydande risk att denna uppåtgående utvecklingsresa trots allt är tillfällig för de flesta av kommunerna i och med att nuvarande uppdrag upphör 2024. Ett sådant scenario bedömer Tillväxtverket skulle försvåra samordningsuppdragets mål och effekter genom försvagad kommunal kapacitet. 21 av kommunerna i stödområde A finns i Norrbottens och Västerbottens län. Vi anser därför att det även med bakgrund av samhällsomvandlingen i norr finns ett fortsatt behov av riktat statligt stöd. Insatsen har också betydelse för

---

⁶ Tillväxtverkets delrapport för uppdraget "stöd för utveckling av företagsklimat i vissa gles- och landsbygdskommuner dnr 2021-11427

samhällsomvandlingen i norra Sverige och att inte skapa en allt för stor klyfta mellan kust och inland. Många berörda kommuner upplever baksidan med investeringarna som pågår vid kusten i form av ökad utflyttning och lägre skatteintäkter som följd.

Rekommendation till Region Norrbotten och Region Västerbotten

- **Verka för att koordinera, paketera och kommunicera insatser gemensamt för att stötta företagen inom strategiskt kompetensförsörjningsarbete**

Arbetet med strategisk kompetensförsörjning är en utmaning för små och medelstora företag. Det finns stöd för företagen att få när det gäller kompetensförsörjning, men detta är utspritt på flertalet olika aktörer och därmed svårnavigerat. Insatser riktade till små och medelstora företag för att stärka strategiskt kompetensförsörjningsarbete behöver koordineras för att företagen ska kunna ta del av relevant stöd. Insatser behöver erbjudas löpande, anpassas efter målgruppens specifika behov och finnas tillgängligt när företaget behöver det, samt inte vara avhängigt tillfälliga projektinsatser. I samverkan med lokal och regional nivå kan Tillväxtverket bidra till samordning.

3 Genomförande – aktiviteter och resultat

Nedan presenteras genomförda aktiviteter och dess resultat under denna delrapports period. Många aktiviteter är fortsatt pågående och resultat av dessa redovisas då i ett senare skede.

3.1 Koordinering och samordning genom nätverk, kunskap och investering

I genomförandet av uppdraget är samverkan med andra myndigheter och aktörer, likväl som med andra uppdrag på myndigheten av mycket stor betydelse. Då förutsättningarna att samverka med särskilt utpekade myndigheter inte är inskrivet i uppdragets beslut har den första tiden ägnats till att presentera uppdraget i olika sammanhang för att sprida kännedom om det pågående arbetet, bygga relationer och hämta in synpunkter från andra aktörer.

Stort fokus har i uppdraget lagts på att skapa en nära dialog med de bägge regionerna och länsstyrelserna. Löpande samtal, diskussioner och inspel är viktiga beståndsdelar i uppdraget. Initialt har syftet varit information gällande uppdraget men dialogen har efterhand utvecklats och fördjupats kring gemensamma frågeställningar och utmaningar. Tillväxtverket har till exempel deltagit vid länsstyrelseveckan i Norrbotten och Mötesplats Lycksele men också i dialoger kring upprättande av klimat- och energistrategier, uppdrag kring målkonflikter samt jämställd industri.

Tillväxtverket har också deltagit vid en rad olika konferenser och evenemang som anordnats av andra aktörer. Som exempel kan nämnas Mistras jubileumsseminarium, SVEFA-dagen, SWERIM-dagen och Miljömålsdagarna.

Utöver detta vill vi också särskilt uppmärksamma följande aktiviteter:

- Löpande avstämning och koordinering har skett med regeringens samordnare Peter Larsson samt Cecilia von Schéele kring bostäders betydelse för klimatomställning och nyindustrialisering, och Tillväxtverket har tagit del av slutrapporten från juni 2024.
- I flera sammanhang har vi inom ramen för uppdraget arbetat nära Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Tillsammans med Tillväxtverkets regeringsuppdrag att bistå vid varsel och omställning⁷ har vi ett nära arbete med arbetsgruppen för grön omställning. Fokus har initialt varit på ekonomisk riskdelning.
- En tidig dialog har upprättats med det nybildade Accelerationskontoret för att bygga relationer och identifiera gemensamma delar i respektive uppdrag.

Nätverk

Tidigt i uppdraget identifierades vikten av att nyttja befintliga nätverk för genomförandet av uppdraget. Flertalet av dessa redovisas under respektive byggsten

---

⁷ Dnr N2022/00781

eller tvärgående område där nätverket har varit relevant. Här följer dock ett urval av nätverk där Tillväxtverket har deltagit:

- GD-nätverk inom Rådet för hållbara städer. Rådet innebär en möjlighet att informera om pågående status och insatser i samordningsuppdraget då detta är en stående punkt på agendan, men också en möjlighet att hämta in synpunkter och kunskap från andra deltagande aktörer. Inom rådet har särskilt gemensamma insatser kopplat till Norrbotten och Västerbotten kartlagts med koppling till samhällsomvandlingen. Tillväxtverket avser att fortsatt nyttja Rådets samlade kompetens. Deltagande aktörer är: Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Formas, Länsstyrelserna, Myndigheten för delaktighet, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Arkdes, Statens konstråd, SKR, Trafikverket och Vinnova.
- AGON, Accelererad grön omställning i Norrbotten, där Länsstyrelsen i Norrbotten samlar aktörer, kommuner och myndigheter för koordinering och för att skapa samsyn kring kritiska frågor, såsom elförsörjning, elproduktion, samplanering och tillståndprocesser.
- Omställningsallians Norr (ON). Regeringens tidigare samordnare Peter Larsson identifierade ett behov av ett länsgemensamt forum för Norrbotten och Västerbotten för att kunna hantera övergripande frågor om samhällsomvandlingen. Mot bakgrund av detta har Tillväxtverket skapat det länsövergripande högnivåforumet Omställningsallians Norr (ON). Forumet avser att träffas tre till fyra gånger per år och Tillväxtverkets generaldirektör är sammankallande, ytterligare medlemmar är regionråden och regionala utvecklingsdirektörer från Norrbotten och Västerbotten och de båda länsstyrelsernas landshövdingar och länsråd. Syftet är att skapa en gemensam plattform för samverkan och koordinering av insatser mellan länen men också för att bjuda in relevanta myndigheter och andra aktörer för dialog. Forumet har prioriterat befolkningsförsörjning och infrastruktur som områden där länsövergripande samarbeten krävs. Till högnivåforumet har en operativ arbetsgrupp formats med representanter från varje deltagande organisation. Omställningsallians Norr (ON) kompletterar de befintliga nätverken och tillför en gemensam prioritering mellan de olika aktörerna.

Kunskap

Kontakter med näringslivet har mestadels skett genom näringslivsfrämjande aktörer, branschorganisationer och medlemsorganisationer, och ett antal kommuner. På de platser där de större etableringarna sker har uppdraget främst haft dialog med kommuner och regioner. Under rapporteringsperioden har två studieresor till Norrbotten och Västerbotten genomförts. Tillväxtverkets generaldirektör besökte Skellefteå Science Center med deltagare från Skellefteå kommun, Regionen Västerbotten, Skellefteå Kraft och företagare verksamma i kommunen. I Luleå genomfördes en presentation och dialog tillsammans med Region Norrbotten, Luleå kommun, Länsstyrelsen i Norrbotten och handelskammaren. Den andra studieresan genomfördes inom byggstenarna Kompetensförsörjning och Små och medelstora företag där besöken gick till Northvolt i Skellefteå och SSAB i Luleå. Båda resorna

genomfördes med syfte att få ökad kunskap och kännedom om deras arbete, samt föra samtal om pågående omställning.

I arbetet inom respektive byggsten är det nödvändigt att behovet av kunskapsunderlag och analyser synliggörs. Tillväxtverket tar nu fram analyser och kunskapsunderlag inom områdena kompetensförsörjning/befolkningsförsörjning, industristrukturer och dynamik i näringslivet, scenarioarbete i en tid av fundamentala strukturförändringar av industri och näringsliv, samt potentialen med distansarbete i Västerbotten och Norrbotten. Analyserna beräknas färdigställas i december 2024, respektive mars 2025 och dess resultat och slutsatser redovisas i nästa delrapport. Vi har också upphandlat en extern utvärderare, vilken kommer att följa uppdraget med start i september 2024 och fram till avslut 2026.

Investering

Tillväxtverket har inom ramen för uppdraget, kopplat till finansiering av investeringar i berörda kommuner, inlett en dialog med Luleå, Boden och Skellefteå kommun om möjliga vägar till främjande av finansiella resurser. Tillväxtverket avser också att vidare undersöka möjliga finansiella instrument främst kopplat till ökad takt i bostadsbyggande.

Vi har också löpande dialog med Fonden för en rättvis omställning och Regionalfonden, för att hitta synergier och komma med inspel vid utlysningar där den gröna omställningen berörs.

3.2 Byggstenar

Nedan delges en sammanfattning av arbete inom respektive byggsten och område under rapporteringsperioden.

3.2.1 Befolkningsförsörjning och Kompetensförsörjning

Inom kompetensförsörjning och befolkningsförsörjning har Tillväxtverket fokuserat på insatser där myndigheter, regioner och övriga aktörer i Norrbottens och Västerbottens län gemensamt bidrar till en stärkt kompetens- och befolkningsförsörjning. För att dra nytta av synergier har arbetet inledningsvis skett gemensamt med de båda byggstenarna.

En välfungerande kompetensförsörjning i Norrbottens och Västerbottens län förutsätter en tryggad befolkningsförsörjning och flera av utmaningarna kopplade till respektive byggsten hänger ihop. Tillväxtverket har sedan tidigare insatser och uppdrag som direkt bidrar till att stärka förmågor i Norrbotten och Västerbotten.

Inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande finns arbetsgruppen⁸ för Norra Sverige. Nätverket som arbetsgruppen utgör nyttjas inom ramen för samordningsuppdraget. Till exempel samverkar gruppen med

---

⁸ Följande myndigheter är representerade i gruppen: Skolverket, Arbetsförmedlingen, VINNOVA, MYH, ESF, Umeå Universitet, Luleå Tekniska Universitet och Tillväxtverket.

kompetensförsörjningsstrategier i Region Norrbotten och Region Västerbotten och har tillsammans identifierat ett antal områden som upplevs som hinder för en effektiv kompetensförsörjning. Nyckelfrågor för en bättre befolknings- och kompetensförsörjning är incitament för stärkt arbetskraftsmobilitet, förbättrade möjligheter till kompetensutveckling för anställda i de bägge länen samt för arbetslösa i andra delar av Sverige som kan tänka sig att flytta. Att öka andel studenter som stannar kvar efter examen är också av vikt.

Dessa nyckelfrågor är kommunicerade till Regeringskansliet i ett PM⁹ och arbete pågår redan hos flera av de ansvariga myndigheterna inom ett antal av de identifierade nyckelfrågorna. Några frågor behöver dock fortfarande ses över. Till exempel, när det gäller arbetskraftsmobilitet anser Tillväxtverket att det bör undersökas hur någon form av flyttbidrag för arbetslösa skulle kunna utformas. Vidare anser Tillväxtverket att berörda lärosäten behöver bättre förutsättningar för att kunna erbjuda den flexibilitet, anpassning och tidshorisont som avnämarna kräver för att fylla kompetensutvecklingsbehovet. Riktad finansiering i ett inledande skede när utvecklingen av ett anpassat utbud sker skulle undanröja hinder och skapa bättre förutsättningar att möta samhällets behov av kompetensutveckling i det livslånga lärandet.

När det gäller att attrahera och behålla kompetens går det att konstatera att endast en begränsad andel av studenterna väljer att stanna kvar och arbeta i regionen efter examen. Det är ett resurskrävande arbete för lärosätena att stötta övergången mellan akademi och potentiella arbetsgivare.

Tillväxtverket fortsätter att identifiera utmaningar, hinder och möjliga lösningar för befolknings- och kompetensförsörjningen i Norrbotten och Västerbotten inom ramen för samordningsuppdraget.

Vidare stödjer Tillväxtverket regionernas arbete med det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Genom samordningsuppdraget har vi fördjupat och utökat kontakten med regionerna. För många invånare i norra Sverige är avståndet till traditionella utbildningsinstitutioner ett hinder för att få tillgång till utbildning och kompetensutveckling. Vi vet att lärcentrum kan erbjuda en lösning på detta problem genom att erbjuda tillgång till utbildningsresurser och stöd lokalt. För att bland annat förstärka och utveckla regional samordning kring lärcentrum i norra Sverige utlyser Tillväxtverket just nu projektmedel för detta.

I Norrbotten och Västerbotten bedöms behovet av internationell rekrytering vara stort. Tillväxtverket fick under våren 2024 regeringens uppdrag att samordna elva myndigheter som på olika sätt påverkar Sveriges möjligheter att attrahera, etablera och behålla internationell kompetens.¹⁰ Tillväxtverket avser att nyttja synergier inom

---

⁹ PM " Den gröna omställningen i Norrbotten och Västerbotten", diarienummer MYH 2024/27, inskickat till Regeringskansliet 2024-01-26

¹⁰ [Uppdrag om att stärka samordning kopplat till Sveriges möjligheter att attrahera och behålla högkvalificerad internationell kompetens och annan utländsk arbetskraft som är viktig för Sveriges konkurrenskraft](#), dnr KN2024/00521

de båda uppdragen och undersöker möjligheter till riktade insatser för regionerna i fråga.

Arbetet med strategisk kompetensförsörjning beskrivs ofta som en utmaning för små och medelstora företag. Tillväxtverket uppmärksammade ett behov av bättre kunskapsunderlag gällande små och medelstora företags omställning i allmänhet (se mer under avsnitt 3.2.5, Små och medelstora företag) och deras arbete med strategisk kompetensförsörjning i synnerhet. Därför har vi låtit ta fram två rapporter på ämnet, dels *Förslag på åtgärder för att stärka den gröna industriomvandlingen hos små och medelstora företag i Norrbotten och Västerbotten*, dels *Strategisk kompetensförsörjning hos små och medelstora företag i Norrbotten och Västerbotten*.¹¹ Rapporterna visar att det visserligen finns stöd för företagen att få när det gäller kompetensförsörjning, men att detta är utspritt på flertalet olika aktörer och därmed svårnavigerat. Stödet behöver anpassas bättre till målgruppen, bli lättare att hitta och inte avhängigt projektinsatser.

3.2.2 Bostäder

Inom byggsten Bostäder har fokus initialt varit kunskapsinhämtning, samt att knyta kontakter och informera om uppdraget i relevanta nätverk.

Byggstenen omfattar förutsättningar för nyproduktion och andra sätt att tillgängliggöra bostäder för inflyttade och tillfällig arbetskraft. Byggprocessen och samhällsplanering för bostäder är komplex med många aktörer som påverkar, även myndigheter och banker. Kommunerna har begränsad möjlighet att ensamma påverka situationen. De ansvarar för planering och att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen i kommunen men är beroende av att andra aktörer producerar nya bostäder.

Tillväxtverket deltar i flera regionala nätverk och forum så som Norrbotten och Västerbottens länsstyrelserns arbete med ett regionalt råd för gestaltad livsmiljö. Vi har också plats i styrgrupper för regionala forum för ökat byggande i Norrbotten (BoNo) och Västerbotten (BoVä). Genom dessa forum erbjuder Länsstyrelsen möjlighet till fler tillfällen för dialog i tidiga skeden av den fysiska planeringen med en stor bredd av relevanta aktörer så som allmännyttan, byggföretag, bostadsutvecklare och kommunföreträdare.

Nedgångar i bostadsbyggandet på grund av det ekonomiska läget har gjort att Tillväxtverket påbörjat ett utforskande arbete kopplat till potential till insatser för hållbar stadsutveckling genom finansieringsinstrument. Syftet med finansieringsinstrument är att främja privat investeringsvilja genom att erbjuda marknadskompletterande och riskavlastande finansiering. I detta fall åsyftas finansiering för bostadsbyggande och samhällsinvesteringar. Norrlandsfonden har

---

¹¹ Diarienummer kunskapsunderlag: Å 2024-1429 och Å 2024-1441

nyligen aviserat ett pilotprojekt inom detta område.¹² Se mer om detta initiativ inom området 3.3.1 Finansiering.

Tillväxtverket har haft kontinuerlig kontakt med samordnare Peter Larsson¹³ i hans uppdrag att underlätta samhällsbyggande i Norrbotten och Västerbotten. Tillväxtverket följer även andra av regeringen tillsatta utredningar och uppdrag, exempelvis uppdraget att verka för avyttring av statlig mark för bostadsbyggande¹⁴. Tillväxtverket har även en stående punkt om samordningsuppdraget för information och dialog i Rådet för hållbara städer.

I dialog med samarbetsparters inom befintliga nätverk samt relaterade uppdrag och utredningar är Tillväxtverket lyhörda för kommande förslag på insatser där vi kan fylla eventuella behov. Samverkan med bland annat Boverket, Trafikverket och Länsstyrelsen kommer även att ske genom Tillväxtverkets *Uppdrag att erbjuda stöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet*.¹⁵

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2025 att avsätta 140 miljoner kronor till bostadsprojekt i norra Sverige 2025, samt att sänka kreditgarantiavgifterna för att underlätta bostadsbyggande i etablerings- och omställningskommuner i hela landet. Regeringen föreslår också ytterligare medel till kreditgarantiavgifter i hela landet under 2025. För att stödja industriomställningen föreslår regeringen ytterligare tillskott åren 2025–2028 för att underlätta bostadsbyggandet i norra Sverige. Tillväxtverket ser positivt på dessa förslag från regeringen.

3.2.3 Energi

Inom energiområdet finns flera inblandade statliga aktörer och flera regionala och nationella initiativ på kort och lång sikt. Tillväxtverket har fokuserat på att uppmärksamma möjligheter till synergier och samverkan med andra uppdrag och insatser.

Tillväxtverket har inom ramen för uppdraget haft dialog med Energimyndigheten, främst utifrån ett längre planeringsperspektiv och möjligheterna för omställning. Vi har tagit del av nya analysunderlag och pågående uppdrag avseende både energiplanering och vätgas. Nya underlag, arbetsformer och processer utvecklas av Energimyndighetens stödmottagare för en tydligare energiplanering regionalt med stöd från nationell nivå.

Tillväxtverket har också fört en dialog med Energimarknadsinspektionen för att skapa klarhet i hur pågående uppdrag och satsningar stödjer en omställning och bidrar till tydligare och förenklade processer av omställning och ökad kapacitet. Detta utvecklas under avsnitt 3.3.3 Tillstånd och Förenkling.

---

¹² [Norrlandsfondens lån träffar rätt. Nu kan vi få i gång bostadsbyggandet där behoven är som störst. - Norrlandsfonden](#)

¹³ [Utredare ska underlätta samhällsbyggande i Norrbotten och Västerbotten - Regeringen.se](#)

¹⁴ [Samordnare ska verka för avyttring av statlig mark för bostäder - Regeringen.se](#)

¹⁵ [Uppdrag att erbjuda stöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet - Regeringen.se](#)

Vi har haft dialog med Svenska Kraftnät för djupare insikt om genomförandet av deras projekt vilka bidrar till omställning, liksom regionala initiativ för samordning och dialog samt arbete med tillståndprocesser.

Vätgassatsningar har pekats ut¹⁶ som avgörande i möjligheten till omställning och energiförsörjning både på kort och lång sikt. Främst utifrån att vara energibärare och kunna jämna ut försörjningen genom att kunna hantera toppar och dalar. Tillväxtverket följer och stödjer pågående arbete på nära håll och står bakom att det är av stor vikt att det finns ett samordnat arbete med utveckling och genomförande av vätgas i energiförsörjningen. Grundläggande regelverk för en vätgasmarknad och statens roll i den behöver komma på plats, tillsynslagstiftning kring vätgas saknas fullt ut samt förutsättningar för uppdateringar av regler för säkerhet och kompetensuppbyggnad. Energimyndigheten påtalar att ett nationellt centrum för vätgas, vilket kan hantera alla frågorna i en utvecklingsfas, är av stor vikt för att kunna hantera ett högt tempo och innovativa arbetsformer kopplat till utvecklingen av nyttjade av vätgas.¹⁷

Tillväxtverket har noterat ett behov av en tydligare samordning i form av dialog mellan aktörerna inom energifrågorna samt en samordning av pågående uppdrag och väg framåt. Formaliserade processer saknas kring den långsiktiga planeringen för energiförsörjningen, både på regional och nationell nivå. Därmed missas det tvärsektoriella perspektivet gällande samhällsutvecklingen i stort.

Utöver de insatser som sker kopplat till förenklingsprocesser kommer Tillväxtverket framöver delta och stödja i arbetet med dialoger kring vätgas som genomförs under hösten 2024 samt andra regionala dialoger kopplat till energifrågorna. Dialog förs också med Energimyndigheten avseende energiplanering och kopplingen till strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet¹⁸

3.2.4   Infrastruktur

Inom infrastruktur finns få statliga aktörer utöver Trafikverket. Trafikverket har flera egna uppdrag direkt kopplat till den nyindustrialisering och samhällsomvandling som sker i Norrbotten och Västerbotten. Utöver dessa uppdrag pågår revideringsprocessen kring den nationella trafikslagsövergripande infrastrukturplaneringen. Tillväxtverket har i första hand bevakat pågående arbeten inom vårt svar till inriktning för kommande arbete med revideringen av planen. Vi har också genomfört en översyn av insatser kopplat till europeiska regionalfonden.

Tillväxtverket har inlett informationsutbyte och dialog om samverkan med Trafikverket regionalt, men detta sker också nationellt genom befintliga nätverk på generaldirektörsnivå.

---

¹⁶ | [Energimyndigheten \(a-w2m.se\)](https://www.energimyndigheten.se/om-energi/nyheter/2024/04/energiplanering-2024)

¹⁷ Vätgas och vätgasinfrastruktur i den svenska energisystemet, Energimyndigheten 2024 [länk](#)

¹⁸ [Uppdrag att erbjuda stöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet - Regeringen.se](#)

Vår bedömning är att Trafikverket i nuläget inte efterfrågar särskilt stöd av Tillväxtverket för det fortsatta arbetet. Tillväxtverket bedömer också att samordning sker inom Trafikverkets pågående processer och att efterfrågan på ytterligare statlig samordning är begränsad. Den enskilt viktigaste frågan bedöms vara ytterligare finansiering för forcerad framdrift i identifierade objekt för infrastruktur, vilken hanteras av Trafikverket i särskilda uppdrag och forum. Alla omfattande infrastrukturobjekt som Tillväxtverket har identifierat finns med i den nationella planeringen i någon form och fas.

Formaliserade processer för infrastrukturplanering finns och nyttjas fullt ut. Däremot saknas formaliserade processer för tvärsektoriell samhällsplanering där infrastrukturplanering är en del både på regional och nationell nivå. Regionala testprojekt pågår för nya samverkansformer men ännu inget som tydligt stödjer nya arbetsformer som kan nyttjas tvärsektoriellt, det vill säga av flera aktörer utifrån gemensamma utgångspunkter i en strategisk planering och gemensam målstyrning.

Starkt fokus ligger på stora infrastrukturåtgärder framför transporteffektiv planering och ökat hållbart resande i samverkan mellan staten, regionen och kommunerna.

Framåt kommer Tillväxtverket fortsätta följa och bevaka processen kring revidering av infrastrukturplaneringen samt utöka dialogen med Trafikverket regionalt och nationellt.

3.2.5 Små och medelstora företag

Små och medelstora företag är centrala i den gröna omställningen. Fokus för arbetet med byggstenen är att gemensamt med aktörerna i Norrbotten och Västerbotten stödja små och medelstora företag att stärka sin konkurrenskraft i en komplex samhällsomvandling.

I uppstarten av arbetet identifierade Tillväxtverket nyckelpersoner internt och externt vilka kunde bidra till att skapa bättre synergier och samordning av planerade insatser. Vi har haft dialogmöten i olika former, bland annat med företagsfrämjande aktörer och ett antal kommuner, för att öka den gemensamma förståelsen för utmaningar, behov och möjligheter vilka följer av den gröna omställningen i Norrbotten och Västerbotten.

De av Tillväxtverket upphandlade rapporterna¹⁹ vilka nämns ovan under avsnitt 3.2.1 Befolknings- och Kompetensförsörjning, beskriver komplexiteten och de spridda behov och önskemål som finns i de båda länens kommuner kopplat till företagande. Rapporterna visar också på ett tydligt behov av ökad kunskap hos små och medelstora företag om kommande lagstiftning inom Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Tillväxtverket har därför upphandlat en expertkonsult inom CSRD. Konsulten ska analysera hur små och medelstora företag kan komma att påverkas av CSRD och hur de kan förbereda sig inför den kommande implementeringen av regelverket. Tillväxtverket avser även att arrangera en utbildningsserie i ämnet, samt planerar för tematiska upplägg för främjandeaktörers insatser.

---

¹⁹ Diarienummer kunskapsunderlag: Å 2024-1429 och Å 2024-1441

Tillväxtverkets erfarenhet är att de mindre företagen ofta saknar förmågan att omvärldsbevaka och agera på ett strategiskt plan för att i tid förbereda sig inför framtid och nya krav. Det gäller såväl arbete med strategisk kompetensförsörjning, som att ta till sig digitaliseringens möjligheter för att utveckla affären och produktionen, som exempelvis automationslösningar, AI eller att förbereda sig för kommande lagstiftning. Ofta har dessa företag fullt upp att klara sin vardag och den operativa verksamheten här och nu med produktion, kunder och leverantörer.

Det finns goda resultat och erfarenheter från Tillväxtverkets tidigare program och insatser såsom Robotlyftet, Digitaliseringslyftet och affärsutvecklingscheckar. Dessa redan utvecklade koncept möter behov hos små och medelstora företag och kan komplettera behov som finns i ekosystemet runt de större företagen, inte minst när det gäller mer flexibla försörjningskedjor och konkurrenskraftiga underleverantörer. Tillväxtverket menar att det är viktigt att denna typ av fungerande och beprövade insatser fortsätter att användas.

Regeringen har nyligen valt att inrätta ett kommittédirektiv i form av ett accelerationskontor för att stödja industrins omställning²⁰. I direktivet framgår att accelerationskontoret kommer att ha ett särskilt fokus på större företagsetableringar och företagsexpansioner. Tillväxtverket noterar att små och medelstora företag inte heller specifikt omnämns i strategin för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten. Små och medelstora företag är centrala i den gröna omställningen och Tillväxtverket menar att det är av vikt att små och medelstora företag och deras behov synliggörs i strategiska dokument. Dessa företag utgör viktiga delar av större industriföretags leverantörskedjor, och spelar en viktig roll i att säkerställa ett mer hållbart, resilient och diversifierat näringsliv.

Tillväxtverket anser att myndigheter och företagsfrämjande aktörer bör satsa på att samordna sina insatser för att undvika överlappande erbjudanden och snabba upp leveransen när det gäller att stötta företagen att bidra till nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten. Tillväxtverket menar att regionerna kan ha en stödjande funktion i detta arbete.

3.3 De tvärgående områdena

3.3.1 Finansiering

Det har tydligt framkommit under uppdragets tidiga skede att finansiering är en avgörande faktor för den pågående omställningen och behoven som följer med den. Fokus initialt har varit att kartlägga behov och koppla dessa till möjliga insatser.

I rapporten *Vem ska stå för risken*²¹, framtagen av SKR, påtalas ett investeringsbehov om cirka 65 miljarder kronor i de tre expansionskommunerna Luleå, Boden och Skellefteå. Summan innefattar såväl statliga som regionala och kommunala

---

²⁰ [Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning - Regeringen.se](#)

²¹ [Vem ska stå för risken? | SKR](#)

investeringar, och täcker allt ifrån ideell och kommersiell till offentlig karaktär. Tillväxtverket konstaterar att det är av största vikt att matcha rätt typ av finansiering med rätt typ av investering för att möjliggöra tillräckligt kapital.

I rådande investeringsklimat, som karaktäriseras av låg riskvilja och höga alternativkostnader, inte minst ränteläget, ser Tillväxtverket att transparens kring investeringars karaktär och förutsättningar, tillsammans med möjligheter till riskdelning och riskavlastning är av mycket hög vikt.

Efter dialog med ovan nämnda expansionskommuner, samt en efterföljande Request for information (RFI), avser Tillväxtverket att genomföra en upphandling för att stötta de berörda kommunerna med att ta fram och konkretisera tydliga investeringsprospekt. Hypotesen är att efterfrågade samhällsinvesteringar i Norrbotten och Västerbotten är beroende av ökad konkretion som förutsättning för dialog med möjliga offentliga, privata och ideella finansiärer.

Tillväxtverket ser positivt på möjligheten att utveckla offentliga marknadskompletterande finansieringsinstrument för att främja privat medfinansiering till önskade samhällsinvesteringar i Norrbotten och Västerbotten. En möjlighet är att adressera låsningen i marknaden för bostadsbyggande. Ett exempel är det projekt som lanserats av Norrlandsfonden²², vilket har skapat en ny möjlighet. I pilotprojektet har Norrlandsfonden utvecklat nya finansiella instrument särskilt anpassade till rådande marknadsförhållanden, i form av ägarkapitalsliknande kreditinstrument. Tillväxtverket erfar att viktiga intressenter gett mycket positiv respons på denna form av finansiering.

Vi har erfarenhet av upphandling av regionalfondsfinansierade finansieringsinstrument. Utifrån detta bedömer vi att konkurrensutsatt upphandling för tilldelning och kapitalisering av ett instrument för bostadsbyggande är möjligt och önskvärt. Samordnare Peter Larsson har däremot lagt fram ett förslag om direkta större kapitalanslag till Norrlandsfonden i sin slutrapport.²³ Tillväxtverket bedömer att det kan finnas utmaningar för direkt tilldelning av anslag och transfereringar till en privat stiftelse som agerar på en konkurrensutsatt marknad med finansieringserbjudanden. Vidare bedömer vi att det kan finnas effektivitetsvinster i sökande av medfinansiering från kommuner/regioner, privata aktörer samt Europeiska Investeringsbanken för liknande instrument. Liknande lösningar kan tänkas för investeringar i offentlig infrastruktur och fastigheter. Tillväxtverket ser gärna en dialog med Regeringskansliet i frågan.

Tillväxtverket avser att undersöka närmare huruvida medfinansiering kan sökas från regionala/lokala myndigheter, liksom från Europeiska Investeringsbanken och privata finansiärer. Konkurrensutsatt upphandling av kapitalförvaltning är vidare ett möjligt

---

²² [Norrlandsfondens lån träffar rätt. Nu kan vi få i gång bostadsbyggandet där behoven är som störst. - Norrlandsfonden](#)

²³ [Rapport från ett skeende - Regeringen.se](#)

alternativ till utlysning och tilldelning av ett sådant uppdrag. Tillväxtverket ser gärna en fortsatt dialog med Regeringskansliet gällande denna fråga.

I första hand är finansieringsinstrument för bostadsbyggande angelägna att undersöka. Dock kan liknande finansieringsinstrument vara relevanta för andra kategorier av önskade samhällsinvesteringar, särskilt i termer av infrastruktur och fastigheter.

3.3.2 Hållbarhet

Den nyindustrialisering och samhällsomvandling som nu sker i Norrbotten och Västerbotten behöver vara miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar. Tillväxtverket uppfattar att det finns en samlad övertygelse, och ambition för detta från samtliga involverade och berörda aktörer. Hållbarhet är inte en isolerad del av omställningen, utan behöver genomsyra allt som sker inom den, och därmed även samtliga byggstenar i uppdraget.

Under perioden har Tillväxtverket bland annat haft dialog med Länsstyrelsen Norrbotten gällande avsiktsförklaringen Jämställd industri²⁴ vilken de driver tillsammans med Länsstyrelsen Västerbotten. Ett stort antal företag och organisationer i de båda länen har anslutit sig till initiativet, däribland Northvolt, SSAB, LKAB, H2 Green Steel/STEGRA, Region Norrbotten och Region Västerbotten, Skellefteå kommun och Luleå kommun. Inom Jämställd industri deltar också ett antal företag i Ledarskapsprogrammet Leda Jämt. Programmets fokus är att stärka jämställdhetsarbetet i företagens ledningsgrupper.

Tillväxtverket har också träffat Jämställdhetsdelegationen i Norrbotten. Jämställdhetsdelegationen är ett strategiskt forum och ska driva arbetet med jämställdhetsintegrering regionalt. Delegationerna kommer från både offentlig och privat sektor och forumet leds av landshövdingen. En viktig synpunkt som framfördes av delegationerna var vikten av att ta vara på erfarenheter från Gällivare och Kiruna och pågående samhällsomvandlingar och stadsflyttar, inte minst gällande frågor kopplade till social hållbarhet. Frågorna om social hållbarhet och vikten av att arbeta med dessa blev också särskilt tydliga när uppdraget träffade Analysnätverket²⁵ i slutet av 2023.

Inom många tillståndsprocesser sker en samhällsförankringsprocess där myndigheter behöver göra svåra avvägningar mellan olika intressen. Det arbete som görs inom tillstånd och förenkling är därför nära knutet till hållbarhetsfrågorna.

Inom området finansiering genomförs nu insatser för att söka stödja kommunerna till en ekonomiskt hållbar omställning, bland annat genom översyn av finansieringsinstrument och en kommande upphandling av konsultstöd. Detta beskrivs närmare under avsnitt 3.3.1 Finansiering ovan.

---

²⁴ [Jämställd industri | Länsstyrelsen Norrbotten \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/norrbottnen/om-lansstyrelsen/om-lansstyrelsen/2023-01-17-jamstalld-industri)

²⁵ [Uppdrag att inrätta och medverka i ett nationellt analysnätverk för hållbar regional utveckling i hela landet 2022–2030 - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491090/1/uppdrag-att-inratta-och-medverka-i-ett-nationellt-analysnätverk-for-hallbar-regional-utveckling-i-hela-landet-2022-2030)

3.3.3 Tillstånd och förenkling

Tillväxtverket har genom tidigare uppdrag inom förenkling upparbetad kunskap på området, vilken nu nyttjas i detta uppdrag. Under våren har uppdraget utforskat förenklingsbehoven, samt fört dialog med berörda myndigheter, däribland länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten, Energimyndigheten, Energimarknadsinspektionen och Vinnova. Utifrån behovsanalys bedömer Tillväxtverket att förenklingsinsatser i nuläget gör mest nytta inom byggstenarna Energi, Små och medelstora företag samt Kompetensförsörjning. Därutöver även kopplat till effektivare tillstånds- och anmälningsprocesser för företag av alla storlekar. Tillväxtverket har upphandlat strategiskt och analytiskt stöd inom tillstånds- och anmälningsprocesser för att öka effektiviteten i genomförandet.

På energiområdet har Tillväxtverket under våren delat kunskap om modellen One stop myndighetsshop²⁶ till Energimyndigheten, vilka är intresserade av att använda modellen som ett komplement till det arbete som görs inom nationell samordning av vätgas. Idag är det öppet för tolkning vilken lagstiftning som hantering av vätgas ska falla inom, vilket gör att One stop myndighetsshop-modellen skulle kunna vara användbar även på detta område. För att Energimyndigheten ska ha möjlighet att prioritera pilotcase av särskild betydelse för Norrbotten och Västerbotten behövs det ytterligare styrning, exempelvis genom regleringsbrev.

Tillväxtverket har också fört dialog med Energimarknadsinspektionen gällande deras nya arbetssätt med parallella tillståndsprocesser kopplat till elnätsutbyggnad. Potentialen i de nya arbetssätten är upp till en tredjedels kortare ledtider²⁷. Energimarknadsinspektionen planerar att tillsammans med berörda myndigheter och aktörer (bland annat Lantmäteriet och länsstyrelser samt nätägare som Svenska Kraftnät och privata företag i branschen) testa de nya arbetssätten i ett antal projekt i Norrbotten och Västerbotten. Tillväxtverket kan bidra med lokalt kontaktnät samt kontakter till närliggande satsningar och uppdrag. Arbetet har uppmärksammats av bland andra samordnare Peter Larsson, då främst med fokus på Svenska Kraftnäts del i arbetet.

Det finns synergier med samordningsuppdraget och Tillväxtverkets uppdrag att förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet²⁸. I det uppdraget samverkar Tillväxtverket med bland andra länsstyrelserna och Naturvårdsverket. Tillväxtverket har följt och haft dialog med Länsstyrelsen i Västerbotten kring deras regeringsuppdrag att utveckla och effektivisera samrådsprocessen. Regeringen har aviserat att de avser att avsätta ytterligare medel för att sprida och implementera de nya arbetssätten. Tillväxtverket avser att samverka

---

²⁶ Modellen, som Tillväxtverket driver tillsammans med andra myndigheter, syftar till att hjälpa företag med innovationer inom livsmedelsområdet där det inte finns några befintliga regler eller osäkerhet om hur reglerna ska tillämpas på deras verksamhet.

²⁷ [Kortare ledtider för elnätsutbyggnad - utveckla arbetssätt och parallella processer \(Ei R2023:09\)](#).

²⁸ Uppdrag att bidra till att förenkla och effektivisera för verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet. (N2021/00171)

med Länsstyrelsen i Västerbotten och Länsstyrelsen i Västra Götaland kring deras pågående utvecklingsarbete inom ramen för deras regleringsbrevsuppdrag om miljöprövning.

I samhällsdebatten kring nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten har stort fokus lagts på snabbare tillståndprocesser. Tillväxtverket uppfattar att några av de mest betydelsefulla processerna i detta sammanhang är anmälan och tillstånd för miljöfarlig verksamhet. Tidigare erfarenheter visar att många företag uppfattar processen som kostsam, tidskrävande och krånglig. Myndigheter kan göra en hel del för att underlätta genom förändrade arbetssätt. Tydliga exempel på det är det utvecklingsarbete som genomförts av bland andra Länsstyrelsen i Västerbotten och Västra Götaland. Samtidigt är Tillväxtverkets uppfattning att handläggningstiders längd till största del är en produkt av lagstiftning, resurssättning, styrning, samt stöd från sektorsmyndigheter.

Miljöprövningen är till stor del också en samhällsförankringsprocess med svåra avvägningar mellan olika intressen, vilket ofta kommer i skymundan i debatten. Flera funktioner inom länsstyrelserna är involverade, som exempelvis sakkunniga inom vattenfrågor, artsskydd, kulturarv och rennärlingsfrågor.

Tillväxtverket har inom uppdraget *Förenkla för företag i tillstånds-och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet*²⁹ lämnat ett antal rekommendationer för att möjliggöra insatser som förenklar för företag inom området³⁰. Flera av dessa är relevanta även för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen, exempelvis att tydlighet inom roller och ansvar för berörda myndigheter gällande förenklingsåtgärder krävs då ingen aktör har ett tydligt utpekat ansvar för företagsperspektivet. Likaså krävs en hög grad av samverkan då det är en förutsättning för att kunna arbeta effektivt och nå resultat inom ett komplext område.

Nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten kräver väl avvägda och underbyggda beslut. Samtidigt krävs att samhället kan hålla ett högt tempo för att industrin ska kunna accelerera klimatomställningen, säkra svensk konkurrenskraft och för att klimatmålen ska kunna nås. En utmaning i Norrbottens och Västerbottens län är mål- och intressekonflikter om markanvändning. Ett stort ansvar för att göra avvägningar mellan strategiska nationella och regionala mål och målkonflikter läggs sent i processerna, i den kommunala planeringen och i tillståndprocesser, vilket leder till längre ledtider.

Formella processer för vägledande strategisk planering på nationell och regional nivå för hela landet saknas idag i Sverige. Sverige är också ett av få länder i EU som saknar en tvärssektoriell vägledande samhällsplanering på nationell eller regional nivå, utöver den kommunala nivån, vilket framkommer i utredningar från bland annat Boverket och Regeringskansliet. Tvärssektoriell samhällsplanering på nationell och regional nivå

---

²⁹ [Uppdrag att bidra till att förenkla och effektivisera för verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet - Regeringen.se](#)

³⁰ Delrapport 2024, dnr Å2021-761

har potential att leda till betydligt snabbare och mer förutsägbara planerings- och tillståndsprocesser, eftersom delar av intressekonflikterna då skulle kunna redas ut i ett tidigare skede. Tillväxtverket anser att det finns behov av att utveckla en nationell och regional tvärsektoriell samhällsplanering som kan tydliggöra en gemensam inriktning för nationella myndigheter och andra aktörer.

Initiativ som pågår regionalt kopplat till nya arbetsformer, effektivitet och förenkling bör framgent bidra till att skapa ett mer proaktivt, formaliserat arbetssätt i fler delar av landet. Att omställningen i Norrbotten och Västerbotten inte bara blir en regional testarena utan på riktigt kan bidra till att utveckla en ny planeringsnivå i Sverige. Men för att få långsiktig effekt på nya arbetssätt måste en ambition finnas om att införa en nationellt vägledande planeringsnivå även i Sverige.

Tillväxtverket kommer att bidra till att finansiera framtagande av en förstudie över ett potentiellt myndighetsgemensamt analysunderlag i syfte att underlätta bedömningen av de kumulativa effekterna av påverkan på renskötseln för tex större infrastrukturprojekt. Förstudien kommer att genomföras i samverkan med Sametinget, Länsstyrelsen i Västerbotten och med inspel från Trafikverket.